

**ДОНИШГОҶИ ДАВЛАТИИ ТИҶОРАТИ
ТОҶИКИСТОН**

**«Тасдиқ менамоям»
Ректори ДДТТ, д.и.и., профессор**

_____ **Факеров Х.Н.**
«___» _____ соли 2017

**НИЗОМНОМА
ОИД БА ҚОРҶОИ ИЛМӢ-ТАДҚИҚОТӢ
ДАР МАГИСТРАТУРАИ
ДОНИШГОҶИ ДАВЛАТИИ ТИҶОРАТИ
ТОҶИКИСТОН**

Душанбе - 2017

Бо қарори Шӯрои олимони
Донишгоҳи давлатии
тиҷорати Тоҷикистон
аз _____ соли 2017,
№ _____ тасдиқ шудааст.

НИЗОМНОМА ОИД БА КОРҲОИ ИЛМӢ-ТАДҚИҚОТӢ ДАР МАГИСТРАТУРАИ ДОНИШГОҲИ ДАВЛАТИИ ТИҶОРАТИ ТОҶИКИСТОН

I. ТАЛАБОТИ УМУМӢ

1.1. Низомнома оид ба корҳои илмӣ-тадқиқотӣ дар магистратураи Донишгоҳи давлатии тиҷорати Тоҷикистон (минбаъд Низомнома) талаботи умумиро вобаста ба тартиби ташкил, банақшагирӣ ва гузаронидани корҳои илмӣ-тадқиқотии (минбаъд КИТ) магистрантон, ки дар раванди таълим дар Донишгоҳи давлатии тиҷорати Тоҷикистон иҷро карда мешаванд, муқаррар менамояд.

1.2. Низомномаи мазкур дар асоси ҳуҷҷатҳои меъёрии зерин таҳия шудааст:

- Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 22 июли соли 2013, № 1004 “Дар бораи маориф”;
- Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 19 майи соли 2009, № 531 “Дар бораи таҳсилоти олии касбӣ ва таҳсилоти касбии баъд аз муассисаи олии таълимӣ”;
- қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 декабри соли 2007, № 650 “Дар бораи тасдиқи Низомнома дар бораи магистратура”;
- қарори мушовараи Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 29 сентябри соли 2017, №14/13 дар бораи тасдиқи Низомнома оид ба корҳои илмӣ-тадқиқотии дар магистратураи муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ ва илмии Ҷумҳурии Тоҷикистон
- дигар санадҳои меъёрию - ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи маориф.

1.3. Хусусияти асосии барномаи таълимии магистратура иҷрои КИТ-е мебошад, ки аз ҷониби магистрантон дар тамоми давраи таҳсил бо мақсади омода намудани мавод барои иҷрои корҳои таҳассусии хатм анҷом дода мешаванд.

1.4. Мақсади корҳои илмӣ-тадқиқотӣ иборат аст, аз:

- рушди қобилияти мустақилона амалисозии фаъолияти илмӣ-тадқиқотии марбут ба ҳалли масъалаҳои мураккаби назариявӣ ва амалӣ, ки натиҷаи он дар марҳилаи мазкур навиштан ва ҳимояи бомуваффақонаи рисолаи магистрӣ мебошад;
- аз худ намудани усулҳои назариявӣ ва ташҳисии тадқиқоти объектҳо дар соҳаи номбурдаи фаннӣ;

- азхудкунии методологияи эҷоди илмӣ.

1.5. Дар раванди иҷрои КИТ магистрант бояд қобилияти мустақилона ба роҳ мондани ҷустуҷӯҳои илмӣ, масъалагузорӣ кардан ва ҳалнамудани масъалаҳои касбӣ, тариқи касбӣ (ҳирфавӣ) баён намудани маълумоти махсус, илман асоснок намудан ва нуктаи назари ҳешро ҳимоя карда тавонистанро намоиш диҳад.

1.6. Дар чараёни ба иҷро расонидани корҳои илмӣ-тадқиқотӣ масъалаҳои зерин ҳал карда мешаванд:

- такмил, банизомоварӣ ва ҳамгирии донишҳои назариявӣ ва малакаҳои амалӣ тибқи барномаи магистратура;

- рушди малакаи баҳодиҳии интиқодӣ ва ҷамъбасти вазъияти назариявӣ, истифодаи методу усулҳои муосир ҳангоми ҳалли масъалаҳои самти тадқиқшаванда;

- ташаккули малакаҳои банақшагирӣ ва пешбурди тадқиқоти илмӣ, коркарди иттилооти илмӣ, таҳлил, тафсир ва асосноксозии натиҷаҳои тадқиқоти гузаронидашуда;

- рушди малакаҳои истифодаи донишҳои андӯхта ҳангоми ҳалли масъалаҳои амалӣ дар самти тайёрӣ, коркарди тавсия ва пешниҳодҳои илман асосноккардашуда;

- устуворгардонии малакаҳои муаррифӣ (презентатсия), баҳсҳои оммавӣ ва ҳимояи натиҷаҳои илмии ноилшуда, пешниҳод ва тавсияҳои ироашуда;

1.7. Тадқиқоти ҳангоми иҷрои КИТ бурдашаванда бояд хусусияти таҷрибавӣ-нигаронидашуда дошта, дар баробари тадқиқоти назариявӣ (методологӣ) бояд ҷанбаи амалӣ (лоихавӣ) низ дошта бошад. Мавзӯ ва мундариҷаи КИТ бояд ба самт ва шаклҳои фаъолияти касбӣ, ки барномаи магистратура муайян кардааст, мутобиқ бошад. Мақсад ва вазифаҳои дар раванди КИТ гузошташуда ва ҳалкардашуда бояд муҳиму рӯзмарра ва дар доираи самти интиҳобгардида дар сатҳи муосири рушди илму техника иҷро шуда бошад.

1.8. Дар натиҷаи аз худ намудани барномаи магистратура, иҷрои корҳои илмӣ-тадқиқотӣ ва ҳимояи рисолаи магистрӣ, магистрант бояд масъалаҳои зеринро ёд гирад:

- барасмиятдарорӣ ва ҳал кардани масъалаҳои дар чараёни фаъолияти илмӣ-тадқиқотӣ бамиёномада, ки дониши чуқури касбиро талаб менамояд;

- интиҳоби усулҳои зарурии тадқиқот, бо дарназардошти масъалаҳои мушаххаси тадқиқот тағйирдиҳии усулҳои мавҷуда ва таҳияи усулҳои нав;

- коркарди натиҷаҳои бадастоварда, таҳлил ва дарк намудани онҳо бо дарназардошти маълумоти дар адабиётҳо мавҷуда;

- пешбурди корҳои библиографӣ таваҷҷуботҳои технологияҳои муосири иттилоотӣ;

- пешниҳоди хулосаи корҳои баанҷомрасонидашуда дар шакли ҳисобот, реферат, мақолаҳое, ки мутобиқи талаботи мавҷуда ва тавассути васоити замонавӣ таҳрир ва ҷоп таҳия шудаанд;

- гузаронидани озмоиши хулосаҳои дар асоси тадқиқоти гузаронидашуда ироашуда ва асоснок намудани истифодаи он дар ташкилотҳое, ки шаклҳои гуногуни фаъолияти иқтисодиро амалӣ месозанд;
- аз нуктаи назари иқтисодӣ, таъмини бехатарии шароити меҳнат ва муҳити зист асоснок намудани қарорҳои лоиҳаҳои пешниҳодгардида.

II. ТАШКИЛИ ҚОРҲОИ ИЛМӢ-ТАДҚИКОТӢ

2.1. Роҳбарии умумӣ ба мундариҷаи илмии барномаи магистратура аз тарафи кафедраи тахассусӣ, садорати факултет, раёсати илм ва инноватсия донишгоҳ ба роҳ монда мешавад.

2.2. Ба КИТ-и магистрант роҳбари илмӣ, ки аз шумори кормандони илмӣ-педагогии донишгоҳ ва илмии унвону дараҷаи илмидошта таъин шуда, қорҳои илмӣ-тадқиқотиро аз рӯи барномаи магистрӣ пеш мебарад ва дар муддати як моҳ пас аз оғози таҳсил дар магистратура бо фармони ректор тасдиқ шудааст, роҳбарӣ мекунад.

2.3. Мавзӯҳои КИТ аз тарафи кафедраи тахассусӣ бо дарназардошти муҳимияти тадқиқотҳои илмии иҷрошаванда таҳия карда мешавад. Ба магистрант ҳуқуқи интихоби мавзӯи КИТ аз рӯйхати мавзӯҳои, ки кафедра таҳия намудааст, дода мешавад. Дар асоси аризаи хаттии магистрант ба ӯ имконияти иҷрои қорҳои илмӣ-тадқиқотиро аз рӯи мавзӯи шахсан аз ҷониби магистрант пешниҳод гардида, дар ҳолати асоснок будани мақсаднокии қорқарди мавзӯӣ барои истифодаи амалӣ дар соҳаи мувофиқи фаъолияти касбӣ ё дар объекти мушаххаси фаъолияти касбӣ, дода мешавад. Қарор оид ба мақсаднокии қорқарди мавзӯи КИТ-ро, ки магистрант (магистрантон) пешниҳод намудааст, кафедраи тахассусӣ ва садорати факултет қабул менамояд.

2.4. Пас аз тасдиқи мавзӯи КИТ нақшаи инфиродии қори магистрант (Замимаи 1) таҳия шуда, аз ҷониби роҳбари илмӣ ба имзо расонида мешавад ва онро мудири кафедра на дертар аз як ҳафта аз оғози соли таҳсил тасдиқ менамояд.

2.5. Нақшаи инфиродӣ қори магистрантро ҷиҳати иҷрои КИТ ва омодагии мавдро барои иҷрои рисолаи магистрӣ ба низом медарорад. Дар тадқиқоти эҷодӣ нақша хусусияти динамикӣ дошта, бо нигоҳ доштани самти мушаххас ва муайяни илмӣ набояд дар қор садди пешрафти ғоя ва ақидаҳои тадқиқотчӣ гардад. Нақша бояд фасеҳу тағйирпазир бошад ва барои воридсозии ҷанбаҳои нав имконият диҳад, зеро дар раванди қор нақшаро, мумкин аст, дақиқтар ва мушаххастар қард.

2.6. Дар нақшаи инфиродӣ аломатҳои назоратӣ - санаҳои эҳтимолии ҳисоботи магистрант оид ба иҷрои нақша муқаррар карда мешавад. Ҳисоботи магистрант дар охири ҳар давраи академӣ ҳангоми аттестатсияи фосолавӣ дар семинарҳои илмӣ-методиӣ кафедра шунида мешавад.

2.7. Дар нақшаи шахсии магистрант ба таври хатмӣ ҷорабиниҳо оид ба нашр ва озмоиши натиҷаҳои тадқиқоти магистрант ворид карда мешавад, ба монанди тайёр намудани тезисҳои маърузаҳо ва иштирок дар конференсияҳои илмӣ-таҷрибавии сатҳи гуногун, ҷопи мақолаҳо (на камтар

аз се мақола) дар маҷаллаҳо ва маҷмӯаи корҳои илмӣ, таҳияи маводи таълимӣ-методӣ ва ғ. Магистранте, ки дар тамоми давраи таҳсил дар магистратура маводҳои илмӣ ба ҷоп нарасонидааст, ба ҳимояи рисолаи магистрӣ роҳ дода намешавад.

2.8. Ба нақшаи инфиродӣ то тасдиқи ниҳойии мавзӯи рисолаи магистрӣ 6 моҳ қабл то ҳимоя бо фармони ректори донишгоҳ мумкин аст, тағйирот ворид карда шавад.

2.9. Иҷрои тадқиқотҳои илмӣ мутобиқи нақшаи инфиродии магистрант дар доираи иҷрои КИТ ба роҳ монда мешавад.

2.10. Барои шахси имконияташон маҳдуд КИТ бо дарназардошти имкониятҳои шахсӣ ва вазъи саломатии онҳо ташкил ва ба роҳ монда мешавад.

2.11. Корҳои илмӣ-тадқиқотии магистрантон дар пояи кафедраҳои самти қори илмӣ (тахассусии пешбар), марказҳои илмӣ-таълимӣ ва озмоишгоҳҳои муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ ва илмӣ, инчунин дар ташкилот ва идораҳои пешбар гузаронида мешавад.

2.12. КИТ ба корҳои таълимӣ-тадқиқотӣ ва илмӣ-тадқиқотӣ ҷудо мешаванд.

2.13. Шаклҳои асосии фаъолияти таълимӣ-тадқиқотӣ инҳоянд: татбиқи ҷустуҷӯӣҳои илмӣ дар семинар ва машғулиятҳои амалӣ, дар давраи таҷрибаомӯзӣ ва дар раванди семинарҳои илмӣ-тадқиқотӣ.

2.14. Шаклҳои асосии фаъолияти илмӣ-тадқиқотӣ дар вақти берун аз дарс: кор дар китобхонаҳои илмӣ, бойгонихо, осорхонаҳо, марказҳои илмӣ-тадқиқотӣ ва озмоишгоҳҳо, дар ташкилотҳои пешбар ва дар корхонаҳо; иштирок дар конференсияҳои илмӣ-таҷрибавӣ, мизҳои мудаввар, озмунҳои корҳои илмӣ, дар татбиқи лоиҳаҳои грантӣ ва ғ.

2.15. Бо мақсади баланд бардоштани самаранокии КИТ ба ҷоп расонидани натиҷаҳои илмӣ-тадқиқотии магистрантон тавсия дода мешавад. Натиҷаҳои КИТ дар доираи семинарҳои илмӣ-тадқиқотӣ, ки қисми ҷудонашавандаи нақшаи таълимии барномаҳои магистрӣ мебошад, бояд аз озмоиш (опробатсия) гузаронида шавад. Иштирок дар қори семинари илмӣ-тадқиқотӣ барои ҳамаи магистрантон ҳатмӣ мебошад.

III. МАҚСАД, ВАЗИФА ВА ШАКЛҲОИ ТАШКИЛИ СЕМИНАРҲОИ ИЛМӢ-ТАДҚИКОТӢ

3.1. Семинари илмӣ-тадқиқотӣ шакли ташкили корҳои илмӣ-тадқиқотии магистрантон буда, бо мақсади баланд бардоштани маҳсулноқӣ ва самарабахшии аз худ намудани малакаи корҳои илмӣ, баланд бардоштани сифати навиштани рисолаи магистрӣ, инчунин ташаккули салоҳиятҳои умумифарҳангӣ ва касбие, ки барномаи магистратура пешбинӣ кардааст, баргузор карда мешавад.

3.2. Вазифаҳои асосии семинари илмӣ-тадқиқотӣ: шиносоии магистрантон бо самти муҳими илмӣ ва масоили дар доираи барномаи магистрии интихобнамуда; ташаккули салоҳиятҳои илмӣ-тадқиқотӣ, малакаҳои банақшагирӣ ва мустақилона гузаронидани корҳои илмӣ-

тадқиқотӣ, аз худ намудани методология ва методикаи тадқиқоти илмӣ, истифодаи технологияи муосирӣ иттилоотӣ дар раванди татбиқи тадқиқотҳо ва пешниҳоди наичаҳои онҳо.

3.3. Дар доираи семинари илмӣ-тадқиқотӣ бояд салоҳият ва маҳорату малакаҳои зерин ташаккул дода шаванд: маҳорати ташкили ҷустуҷӯӣ ва таҳлили маълумот аз сарчашмаҳои гуногун; малакаи таҳлили интиқодии адабиёти илмӣ; изҳори баён, пешбинии масоил тавассути воситаҳои иртиботи хаттӣ ва шифохӣ; қобилияти истифодаи донишҳои назариявии андӯхта дар тадқиқотҳои илмӣ, таҳлилий ва корҳои ташхисӣ.

3.4. Роҳбарии семинари илмӣ-тадқиқотиро роҳбари барномаи магистрӣ амалӣ месозад. Семинари илмӣ-тадқиқотӣ барои тамоми давраи таҳсил ба нақша гирифта мешавад. Нақшаи гузаронидани семинари илмӣ-тадқиқотиро олимони пешбар, ки ба омодагии магистрантон масъуланд, таҳия месозанд ва он дар ибтидои соли таҳсил дар ҷаласаи кафедраи тахассусӣ баррасӣ шуда, аз ҷониби декани факултет тасдиқ карда мешавад. Пас аз тасдиқ нақша бояд ба магистрант пешниҳод карда шавад.

3.5. Семинари илмӣ-тадқиқотӣ дар шакли машғулиятҳои синфӣ, ки дар ҷадвали дарсҳо дохил карда шудаанд, гузаронида мешавад. Гузаронидани семинари илмӣ-тадқиқотӣ дар сарбории таълимии роҳбари барномаи магистрӣ тибқи тартиби дар муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ ва илмӣ муқарраршуда ба ҳисоб гирифта мешавад. Гузаронидани семинари илмӣ-тадқиқотӣ на камтар аз 1 маротиба дар ду ҳафта тавсия дода мешавад. Семинари илмӣ-тадқиқотиро, мумкин аст, бо иштироки омӯзгорони кафедраҳои гуногун, кормандони озмоишгоҳҳо ва марказҳои илмӣ, таҷрибаомӯзони даъватшуда ва намояндагони корфармо гузаронд.

3.6. Семинари илмӣ-тадқиқотӣ шаклҳои зерини корро пешбинӣ мекунад: барномаи кормандони пешбари илмиро, ки дар онҳо масъалаҳои самтҳои афзалиятноки тадқиқотҳои илмӣ дар доираи барномаи магистрии татбиқшаванда ошкор карда мешаванд; барномаи магистрантон бо маъруза ва ахбор оид ба мавзӯҳои интихобшудаи корҳои тахассусии хатм ва муҳокимаи мунтазами натиҷаҳои тадқиқоти онҳо; гузаронидани дарсҳои маҳорати олимони пешбар ва мутахассисони ботаҷрибаи бо амалия сарукордошта вобаста ба масоили семинар; семинарҳои лоиҳавӣ; баҳсҳо; бозиҳои расмӣ; мизҳои мудаввар ё конференсияҳои илмӣ; шаклҳои дигари бо махсусиятҳои барномаи магистрӣ алоқаманд.

IV. ҲИСОБОТИ МАГИСТРАНТОН ОИД БАКОРҲОИ ИЛМӢ-ТАДҚИҚОТӢ

4.1. Ба сифати назорати КИТ аз рӯи ҷамъбасти ҳар давраи академӣ имтиҳон (санҷиш) супорида мешавад. Қарздорӣ аз ҳисоби корҳои илмӣ-тадқиқотӣ бо қарздории муқаррарии академӣ баробар аст.

4.2. Мазмуни мушаххас ва шакли ҳисобот дар хусуси иштирок дар семинарҳои илмӣ-тадқиқотӣ дар ҳар давраи академӣ аз ҷониби роҳбари рисолаи магистрӣ мутобиқ ба хусусияти он муайян карда мешавад.

4.3. Навиштан ва ҳимояи кори тахассусии хатм дар шакли рисолаи магистрӣ натиҷаи ниҳони КИТ мебошад.